

Nr 1913

av herr Wennerfors

i anledning av skrivelse (framst. 1972:20) från riksdagens förvaltningsstyrelse angående anslag på tilläggsstat för budgetåret 1972/73 till Den inre riksdagsförvaltningen: Utredning om riksdagens hus m. m.

I en framställning 1972:20 från riksdagens förvaltningsstyrelse hemställs om ytterligare anslag på 340 000 kr. för att slutligt kunna genomföra arkitekttävlingen om riksdagens hus. I framställningen anges att resultatet av tävlingen kommer att offentliggöras inom kort. Med anledning av detta vill jag framhålla följande.

Sveriges riksdag inbjöd i juni 1970 till en nordisk arkitekttävling om riksdagshus på Helgeandsholmen. Tävlingen arrangerades i två steg, av vilka det första är en kombinerad allmän och inbjuden tävling. För att försäkra sig om förslag till om- och tillbyggnad av nuvarande riksdagshus inbjöds i särskild ordning sex arkitekter respektive arkitektgrupper. Vardera skulle erhålla ett arvode av 30 000 kr.

Hela 116 förslag inlämnades inom den föreskrivna tiden, vilket bl. a. kan utgöra ett uttryck för den vikt som den nordiska arkitektkåren fäster vid denna tävling. Men intresset omfattar självfallet oss alla. Inte bara stockholmare avvaktar med spänning vad som skall ske med de statliga och vackra byggnaderna på Helgeandsholmen som, utöver den estetiska funktionen, utgör ett kulturarv, både i stadsbilden och i sig själva, med sina minnen, sin arkitektur och sina med handaskicklighet utförda hantverksarbeten. Visst finns det av naturliga skäl delade meningar om byggnadernas roll i denna stadsdels miljö, men man kan inte heller bortse från att byggnaderna spelat en viktigare roll i vart tidsskede än någon annan Stockholmsbyggnad och att de speglar sin tids uppfattning om riksdagens ställning och betydelse i det svenska samhället. Även utanför Stockholm är således intresset och engagemanget stort. Landets riksdagshus har såväl riksintresse som nordiskt intresse.

Dessa papekanden understryker betydelsen av riksdagshusfragan. Beslutet får konsekvenser långt in på 2000-talet. Samtidigt understryks därmed betydelsen av en i alla delar väl genomförd arkitekttävling. Tyvärr kan emellertid kritik riktas mot det sätt på vilket den genomförts.

I prisnämndens utlåtande över tävlingens första steg framhålls på sid. I:

”Det andra steget är en omedelbart följande inbjuden tävling. Förslagsställarna är anonyma även i det andra steget och erhåller ett arvode av 25 000 kronor vardera.”

I det här slaget av tävling måste alla tänkbara åtgärder vidtagas för att rätträdigheten inte skall kunna sättas i fråga.

Eventuell kritik gentemot prisnämnden träffar hela riksdagen. Det är i hög grad en etisk fråga att riksdagen inte begär formella fel.

Såvitt jag hittills kunnat utröna och bedöma har ett formellt fel begåtts. Detta gäller därtill något så grundläggande för en tävling av den här arten som anonymiteten. Att också prisnämnden fäster avseende vid anonymiteten framgår av bl. a. det redovisade citatet.

Den 17–31 maj 1971 utställdes i Stockholm samtliga inkomna förslag till tävlingen. Den 4 juni 1971 erhöll varje tävlande ett brev från prisnämnden. I detta brev var 21 tävlingsbidrag uppräknade, som vid den första genomgången bedömts uppfylla de villkor som gällde för tävlingen. Efter denna uppräkning anfördes följande:

”Om Ert motto är upptaget i förteckningen ombedes Ni bekräfta detta genom påteckning och återsändande av bil. kopia till (Prisnämnden).”

Här bröts således anonymiteten, vilket för såväl de utvalda som övriga tävlande måste framstå som anmärkningsvärt och olyckligt. Varför skedde det? En gissning är att prisnämnden ansåg det önskvärt att någon av de sex särskilda inbjudna fanns med bland de 21. Andra gissningar har förekommit.

Den 24 juni 1971 kommer ett nytt brev till de tävlande som innehöll ett meddelande om att utställningen skulle öppnas på nytt i augusti samt att prisnämndens bedömning av första tävlingssteget inte skulle bli klar förrän i mitten av november. Det sista stycket i brevet var emellertid av särskilt intresse:

”Av misstag har till samtliga tävlande utsänts en skrivelse daterad den 4 juni 1971 innehållande en förteckning över 21 ombyggnadsförslag. Denna skrivelse var avsedd endast för de speciellt inbjudna.”

Att det alltså begåtts ett formellt fel har således erkänts. Det krävs inte någon särskilt omfattande eller ingående granskning av tillvägagångssättet för att inse att felet är allvarligt. Förmodligen kan felet ses som ett olycksfall i arbetet, men jag upprepar att alla åtgärder borde vidtagits för att undvika ”olycksfall”, som kan ifragasätta tävlingens formellt riktiga genomförande och därtill bli till men för de tävlande.

Dessutom bör påpekas att det i tävlingsbestämmelserna inte finns något som säger att de särskilt inbjudna skulle ha särskilda underhandsmeddelanden angående tävlingens resultat. Inte ens detta var nödvändigt för arvodets utbetalande.

Vad kan göras för att rätta till felet? En lösning vore att utse en ny prisnämnd med uppgift att bedöma de 21 tävlingsförslagen på nytt. Dessa förslag bör samtidigt inköpas.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

att riksdagen i anledning av det formella fel som begåtts i samband med den nordiska arkitekttävlingen angående riksdagens hus på Helgeandsholmen uppdrar åt förvaltningsstyrelsen att pröva lämpliga åtgärder.

Stockholm den 27 november 1972

ALF WENNERFORS (m)

